

Nr 715

Av herr **Börjesson** i Falköping m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till namnlag m. m.

De i proposition nr 37 framlagda förslagen angående namnlag m. m. innebär vissa nyheter på namnrättens område. Den enskilde beredes större frihet att välja mellan olika släktnamn, främst genom att barn i äktenskap får rätt att anta faderns släktnamn eller moderns släktnamn som ogift mot i huvudsak endast faderns släktnamn enligt nu gällande ordning. I fråga om rätten att byta namn jämställes sonnamn och andra släktnamn så att även den som har annat släktnamn än sonnamn får rätt att byta namn, dock i allmänhet endast om hans namn har en frekvens av minst 0,75 promille. En betydelsefull ändring i nuvarande namnskick är att patronymikon enligt propositionen ej skall tillämpas efter en övergångstid av två år.

Beträffande de allmänna förutsättningarna för rätten till namnbyte bör den nämnda frekvensregeln 0,75 promille särskilt uppmärksammas. En sådan begränsning synes inte stå i överensstämmelse med lagförslaget syfte, vilket bl. a. är ökad frihet i rätten att förvärva nytt namn. Varken i Danmark eller Norge tillämpas någon sådan regel, utan den enskildes rätt till namnbyte är oberoende av frekvensen av den bytessökandes namn. Ur allmän synpunkt är det givetvis av intresse att innehavarna av de mest frekventa namnen byter namn. Ur den enskildes synpunkt är dock frågan om namnets frekvens mera ovidkommande. Det kan finnas en mängd olika anledningar och motiv till att en person önskar byta namn, även om hans namn har förhållandevis låg frekvens. I lagförslaget 12 § anges visserligen att namnbyte kan äga rum även om namnet är tillräckligt särskiljande, och i förslaget motivering anges de närmare förutsättningarna för ett sådant namnbyte. Det torde dock vara ogörligt att i lag och motivering ange alla de förhållanden som för den enskilde kan utgöra tungt vägande skäl för ett namnbyte. De undantag från frekvensregeln som angivits måste anses vara för snävt hållna. Med hänsyn till de ökade valmöjligheter som förslaget i övrigt innebär synes det konsekvent och riktigt att frekvensregeln ej tillämpas och att den svenska lagstiftningen i detta avseende bringas i överensstämmelse med den danska och norska. Detta bör framgå av första stycket 8 §, som bör erhålla en annan lydelse än som föreslagits i propositionen.

Beträffande patronymikon har flera remissinstanser anfört tveksamhet om riktigheten av ett avskaffande. Andra har anmärkt att övergångstiden är alltför kort. Lagförslaget bör dock kunna godtagas i detta avseende men under förutsättning att man vid avvecklingen iakttar en smidig tillämpning så att inte godtyckliga gränsdragningar uppstår. Om patronymikon upphör

i en viss generation, kan släkten därigenom få ett mycket högfrekvent sonnamn, medan vid upphörande i en annan generation släkten kan få ett namn med låg frekvens och betydande särskiljningsförmåga. Både ur allmän och enskild synpunkt är det angeläget att patronymikon upphör på sådant sätt att namn med god särskiljningsförmåga erhålles. Detta talar för en lång övergångstid. Andra skäl talar dock för att övergångstiden begränsas enligt propositionen. Den lämpligaste vägen synes därför vara, att möjlighet till en sådan avveckling av patronymikon som här åsyftas skapas vid tillämpningen av 12 §. Om en person med högfrekvent sonnamn, erhållet genom patronymikontradition, före övergångstiden inte har några barn men har ett förnamn som vid fullföljande av traditionen skulle medföra ett släktnamn med god särskiljningsförmåga för barnen, bör möjlighet finnas att efter ansökan till namnmyndigheten jämlikt 12 § erhålla det åsyftade särskiljande namnet för barnens räkning.

Det bör uppmärksammas att frångäendet av patronymikon inte alltid skett frivilligt. Vid tiden för sekelskiftet och även därefter synes åtskilliga präster ha ansett att patronymikon ej bort tillämpas och vid berörda barns kyrkobokföring handlat därefter. Då därtill patronymikon under de senaste decennierna ej fått tillämpas, om det en gång brutits, torde åtskilliga enskilda ha avhänts patronymikonseden utan eget förvållande. Dessa omständigheter bör tillmätas särskild betydelse i sådana fall, då patronymikon tillämpats på sådant sätt att en släkt i praktiken fått ett släktnamn tillämpat i varannan generation. Det finns åtskilliga exempel på släkter där namnet regelbundet växlat genom århundraden, t. ex. Fredrik Bengtsson, Bengt Fredriksson o.s.v. I en del fall har åtminstone det ena sonnamnet varit starkt särskiljande. Det är angeläget att dylika genom patronymikontradition tillämpade namn, som gått förlorade för släkten på senare tid, kan återföras till släkten. Detta bör kunna ske genom att tillämpningen av 12 § anpassas i detta syfte. Det bör sålunda gälla, att namn som genom patronymikon fått viss hävd i en släkt skall anses jämställt med vanligt släktnamn som fått hävd i en släkt. Därjämte bör särskild hänsyn tagas till om patronymikon brutits i endast en generation.

Departementschefen har förutsatt, att 12 § skall ges en restriktiv tillämpning. Detta synes icke böra gälla då skälet till ansökan om namnbyte är att den sökande önskar förvärva namn som har tidigare hävd i hans släkt. Det ligger i sakens natur att det i sådana fall är fråga om byte från ett namn med förhållandevis hög frekvens till ett namn med lägre frekvens. Ur allmän synpunkt är sådana byten önskvärda. För den enskilde sökanden är det fråga om förvärv av ett namn, som för honom har ett betydande ideellt värde. I fall då andra enskilda inte på väl grundade skäl kan anföra hinder mot ett sådant namnförvärv bör därför en generös bedömning tillämpas av namnmyndigheten.

Propositionen berör inte frågan om huruvida namn som haft hävd inom mödernesläkten skall tillmätas samma betydelse som namn med hävd inom fädernesläkten vid tillämpningen av § 12. Hittills synes i allmänhet fädernesläkten ha tillmätts en större betydelse än mödernesläkten i dylika fall. Detta får anses naturligt emedan den agnatiska ordningen hittills varit den vägledande för namnskicket. Det nu framlagda förslaget innebär en ändring i detta avseende. Barn skall sålunda kunna erhålla faderns släktnamn eller moderns släktnamn. Den agnatiska och den kognatiska namnordningen kan således anses jämställd. I fråga om förvärv av namn med hävd i släkten bör därför mödernesläkt och fädernesläkt tillmätas samma betydelse.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 37 måtte

I. besluta

a) att den i propositionen förordade frekvensregeln 0,75 promille ej skall tillämpas och lagstiftningens tillämpning i detta avseende sålunda anpassas till dansk och norsk namnrätt, samt

b) att första stycket, 8 §, namnlagen i anledning härav skall erhålla följande lydelse: ”Svensk medborgare äger efter ansökan hos namnmyndigheten erhålla annat släktnamn.”

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid tillämpningen av 12 § namnlagen måtte iakttas

a) att patronymikontradition efter ansökan till namnmyndigheten må fullföljas efter övergångstidens slut därest därigenom erhålles släktnamn med större särskiljningsförmåga än eljest,

b) att namn som genom patronymikontradition erhållit hävd i en släkt må tillmätas samma betydelse som släktnamn med hävd och att därvid särskild hänsyn må tagas till om patronymikontradition brutits under senare tid,

c) att namn med hävd inom mödernesläkten må tillmätas samma betydelse som namn med hävd inom fädernesläkten, samt

d) att lagrummet ej må tillämpas restriktivt, då skälet för ansökan är önskan att få bära namn med hävd i släkten.

Stockholm den 1 mars 1963

Bengt Börjesson
i Falköping

David Gomér

Emil Elmwall